

Seminární práce

ELECTORAL MANAGEMENT BODY 1

Korupce v České republice

Filip Harzer

1. bc, 2010/2011

Obsah

Úvod	3
Indication number: 6. 1. 1 Indicator name: Resources (practice).....	4
Indication number: 6. 1. 2 Indicator name: Independence (law)	5
Indication number: 6. 1. 3 Indicator name: Independence (practice)	6
Indication number: 6. 2. 1 Indicator name: Transparency (law).....	7
Indication number: 6. 2. 2 Indicator name: Transparency (practice)	8
Závěr.....	10
Literatura a zdroje	11

Úvod

Mezi „Electoral management body“ (EMB), v češtině „volební orgány“, v ČR patří Státní volební komise, která je nejvyšším stálým volebním orgánem, mezi další patří Ministerstvo vnitra, Český statistický úřad (ČSÚ), krajské úřady, městské a obecní úřady, úřady městských částí, starostové a primátoři a okrskové volební komise.¹ Tyto orgány se podílejí na organizaci voleb, jejich vyhodnocení a dalších činnostech s tím spojených.

Cílem této práce je pomocí platné legislativy i praxe prokázat transparentnost a nezávislost volebních orgánů při plnění jejich úkolů.

¹ Dle § 6 zákona č. 130/2000 Sb. o volbách do zastupitelstev krajů a o změně některých zákonů.

Indication number: 6. 1. 1

Indicator name: Resources (practice)

Výdaje spojené s volbami a volebními orgány jsou hrazeny Ministerstvem financí ČR, některé volební orgány jsou pak financovány ze samostatných rozpočtových kapitol (například ČSÚ). Vyúčtování organizačně - technických nákladů se odevzdává nejpozději do třiceti dnů od vyhlášení volebních výsledků.² Tyto náklady jsou vyhrazeny pro zajištění kancelářských potřeb, instalaci vybavení, dopravu členů volebních komisí, přepravu materiálů, dále k případnému pronájmu nebytových prostor, platů zaměstnanců přijatých na dobu určitou nebo pro odměny členů komisí.³

Členové okrskových volebních komisí jsou delegováni registrovanou politickou stranou a doporučení starostovi obce / města ke jmenování.⁴ Za výkon své funkce dostávají finanční odměnu, která činí 1 300 Kč, předseda komise má 1 500 Kč.⁵ Možnost kariérního postupu v okrskových komisích není možná z důvodu časově omezeného členství, které zaniká ukončením činnosti okrskové volební komise.⁶

Státní volební komise je po organizační a technické stránce zabezpečena sekretariátem Ministerstva vnitra⁷, který byl zřízen na pokyn ministra vnitra v roce 2000⁸. Sekretariát je tvořený stálými zaměstnanci ministerstva, zde se tedy kariérní růst dá předpokládat. Činnost komise je financována Ministerstvem vnitra. Členy a náhradníky komise odvolává a jmenuje vláda na návrh ministra.⁹

Z daných okolností vyvozují, že volební orgány v České republice mají zajištěny dostatek zdrojů a prostředků pro vykonávání činnosti. Členy okrskových komisí delegují strany, což většinou znamená upřednostnění straníků, avšak možnost mají i lidé bez stranické příslušnosti. Pro členství v okrskové komisi jsou stanoveny podmínky jako

² Dle zákona č. 219/2000 Sb, Usnesení vlády České republiky číslo 1160 ze dne 7. listopadu 2001 o statutu Českého statistického úřadu a Směrnice Ministerstva financí ze dne 26. června č. j.: 12/56089/2007 - 124

³ V plném znění: Směrnice Ministerstva financí ze dne 26. června č. j.: 12/56089/2007 – 124, čl. 1., odst. 3.

⁴ Dle § 17 odst. 3 zákona č. 491/2001 Sb., o volbách do zastupitelstev obcí a o změně některých zákonů.

⁵ Dle § 1 odst. 1 vyhlášky Ministerstva vnitra ze dne 5. února 2002 o provedení některých ustanovení zákona č. 491/2001 Sb., o volbách do zastupitelstev obcí a o změně některých zákonů.

⁶ A jiných okolností uvedených v § 18 odst. 6 zákona č. 62/2003 Sb. o volbách do Evropského parlamentu a o změně některých zákonů.

⁷ V souladu s ustanovením § 7 odst. 4 zákona č. 130/2000 Sb. o volbách do zastupitelstev krajů.

⁸ Pokyn ministra vnitra č. 59 ze dne 26. července 2000.

⁹ Dle § 7 odst. 3 zákona č. 130/2000 Sb. o volbách do zastupitelstev krajů a o změně některých zákonů.

například zletilost či státní občanství ČR (atd.). Mezi podmínkami není zmíněna potřeba kvalifikace ani předchozí zkušenosti, tento fakt by tedy měl znamenat zastoupení všech skupin společnosti bez rozdílu pohlaví či příslušnosti k menšinám. Důležité je však zmínit finanční motivaci, která může především přilákat například nezaměstnané, důchodce či studenty.

Indication number: 6. 1. 2

Indicator name: Independence (law)

Ústava České republiky nestanoví volební orgány, ale určuje, že organizaci voleb stanovuje zákon.¹⁰ Volební orgány (a tudíž i struktura EMB) jsou tedy určeny zákonem o volbách do Parlamentu ČR a dalšími volebními zákony, a jejich činnost je označena za výkon státní správy.¹¹ Volební orgány je potřeba rozlišit na ty, které řídí volby v rámci celého volebního území (Státní volební komise, Ministerstvo vnitra), na ty, které řídí volby v rámci volebních jednotek a na další, které jsou na nižším stupni volební organizace (okreskové volební komise). Jejich pravomoci a úkoly jsou vyjmenovány v zákonech.¹²

Personální obsazení Státní volební komise je dáno zákonem č. 130/2000 Sb. Předsedou komise je Ministr vnitra, členy a náhradníky jmenuje vláda svým usnesením (naposledy usnesením č. 161 ze dne 2. března 2011). Členy Státní volební komise jsou zástupci Ministerstva vnitra, ČSÚ, Ministerstva financí, zahraničí, spravedlnosti, obrany a práce a sociálních věcí a dále i zástupce Kanceláře prezidenta republiky.¹³

Pro složení ostatních volebních komisí se obecně rozlišují tři principy: odborný (komise tvořeny odborníky), judiciální (Itálie, Polsko) či princip politický, který je uplatňován v ČR.¹⁴ Způsob ustanovování komisí, odvolávání členů je uveden v zákoně č. 491/2001 Sb.

¹⁰ Článek 20 druhé hlavy Ústavy České republiky.

¹¹ Plný výčet volebních orgánů je uveden v § 7 zákona č. 65/1995 sb. o volbách do Parlamentu České republiky a o změně a doplnění některých dalších zákonů.

¹² Například úkoly Státní volební komise: § 8 zákona č. 130/2000 sb. o volbách do zastupitelstev krajů.

¹³ Státní volební komise. Složení, činnost a jednací řád Státní volební komise [on-line]. Dostupné z <http://www.mvcr.cz/clanek/statni-volebni-komise-93402.aspx?q=Y2hudW09MQ%3d%3d>.

¹⁴ Filip, Jan: Základní otázky volebního práva In Šimíček, Vojtěch (ed.): *Volby v demokracii*. Brno: Nadace Mezinárodního politologického ústavu Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně, 1995, s. 32.

Volební orgány ČR jsou tedy popsány v zákonech, přičemž jsou uvedeny i jejich pravomoci a úkoly. Dle těchto ustanovení se dá předpokládat, že téměř všechny volební orgány by měly být nezávislé či vyvážené. Výjimku může tvořit Státní volební komise a Ministerstvo vnitra, jejich pravomoci by však v žádném případě neměly poskytovat možnost ovlivnit volby, a to i kvůli kontrolním mechanismům. Okrskové volební komise poskytují příležitost nominovat stranám své zástupce, kteří se na kontrole a organizaci voleb podílí, což je důležitou složkou mechanismu svobodných voleb.

Indication number: 6. 1. 3

Indicator name: Independence (practice)

Občané ČR mají dle zákona možnost napadnout průběh voleb u krajských soudů či u Nejvyššího správního soudu (podle typu voleb), pokud podle nich byl porušen volební zákon a ovlivněn výsledek hlasování, a to během deseti dnů od vyhlášení výsledků voleb Státní volební komisí. Rozhodnutí pak musí padnout nejpozději 20 dnů od podání stížnosti a musí být vyvěšeno jak na úřední desce, tak na internetu. Po loňských volbách do Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR řešil Nejvyšší správní soud celkem 45 stížností, všechny tyto stížnosti zamítl.¹⁵

Počet stížností na volby naznačuje, že naprostá většina občanů volebním orgánům důvěřuje, či neshledává důvod pro napadení voleb.

Ojediněle se objevují případy narušení volebních místností (například krádež vlajek či vybavení volebních místností).

V některých případech dochází i k pokusům o ovlivnění voleb ze strany politických elit. Příkladem může být loňské rozdělení Hlavního města Prahy na několik vícemandátových obvodů krátce před komunálními volbami v říjnu 2010. Volby byly napadeny třemi stranami (Strana zelených, SNK- ED a Věci veřejné),

¹⁵ Lidové noviny: Volby platí, Nejvyšší správní soud zamítl všech 55 stížností. *Lidovky.cz* [on-line]. 29. 6. 2010. Dostupné z http://www.lidovky.cz/volby-plati-nejvyssi-spravni-soud-zamitl-vsech-55-stiznosti-pln-/ln_domov.asp?c=A100629_165434_ln_domov_tsh, [cit. 8. 4. 2011].

které se do zastupitelstva Prahy nedostaly, a cítily se poškozeny. Stížnost zmiňovaných tří stran zamítl Ústavní soud 29. 3. 2011¹⁶

Činnost českých volebních orgánů se dá popsat jako nezávislá, nestranná, a podléhající kontrole, přičemž rozhodující instancí o případných stížnostech na volby jsou soudy, které rozhodují dle platných zákonů a ve stanovených časových lhůtách.

Indication number: 6. 2. 1

Indicator name: Transparency (law)

Po vyhlášení voleb musí v dostatečném časovém předstihu české zastupitelské úřady poskytnout informace voličům s bydlištěm mimo území ČR o době a místě konání voleb a o možnosti zapsání se do seznamu voličů. V den vyhlášení voleb také začíná lhůta pro vydávání voličských průkazů, zákaz změny vymezení volebních okrsků apod. Harmonogram úkolů a lhůt pro volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky a pro další volby, a informace o volbách pro občany jsou uvedeny včetně citovaných zákonů a vyhlášek na internetových stránkách Ministerstva vnitra ČR.¹⁷

Zveřejňovány nemusí být jen termíny voleb, umístění volebních místností a další informace, ale i oficiální volební výsledky. O výsledcích a průběhu hlasování pořizují zápisy volební komise, tyto zápisy jsou základním volebním dokumentem, jejich podobu přesně stanovují volební zákony.

¹⁶ Viz *Nález Ústavního soudu ČR Pl. ÚS 52/10* [on-line]. Dostupné z http://img.ihned.cz/attachment.php/70/30725070/aituv348CDEGJLMNjPbefrxyz0UwAVm/PI-52-10-15-JNyk_nalez_final.pdf.

¹⁷ Př.: *Harmonogram úkolů a lhůt pro volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky v roce 2010* [on-line]. Dostupné z <http://www.mvcr.cz/clanek/harmonogram-ukolu-a-lhut-pro-volby-do-poslanecke-snemovny-parlamentu-ceske-republiky-v-roce-2010.aspx> nebo ARCHIV *Volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR proběhly 27. a 28. května 2010* [on-line]. Dostupné z <http://www.mvcr.cz/clanek/volby-archiv-volby-do-poslanecke-snemovny-parlamentu-cr-probehle-27-a-28-kvetna-2010.aspx>.

Zjištění, vyhlášení a uveřejnění výsledků voleb zajišťuje Státní volební komise. Výsledky jsou zveřejněny na úřední desce Ministerstva vnitra¹⁸ i na internetových stránkách Českého statistického úřadu.¹⁹

Průběh voleb, včetně předběžných a konečných výsledků je hojně sledován médii. Volební výsledky zveřejňují i veřejnoprávní média – Česká televize a Český rozhlas, které pro informace občanů využívají i zvláštní volební studia a vysílání.²⁰

Volební orgány ČR nezveřejňují hospodaření a finanční operace politických stran, tyto údaje jsou zveřejňovány ve výročních zprávách stran, které jsou přístupné na vyžádání v Parlamentní knihovně v Praze.²¹

Ve volebních zákonech a vyhláškách jsou jasně vymezeny termíny ohledně voleb a dále povinnost zveřejňování informací o volbách (kandidátech, volebních místnostech aj.) a volebních výsledcích. Občané mají tedy jasně stanoveno právo na informace, a při jeho porušení se mohou obrátit na příslušné orgány pro nápravu.

Informace o volbách (i o jednání Státní volební komise) jsou archivovány a mimo jiné prostřednictvím webových stránek on-line k dispozici. Tento způsob zveřejňování informací se stává s postupnou digitalizací státní správy stále běžnějším.

Indication number: 6. 2. 2

Indicator name: Transparency (practice)

Výše uvedené informace musí být zveřejněny vždy dle zákonných lhůt, a ve většině případů tomu tak je. Státní volební komise se pro veřejnost vyjadřuje prostřednictvím mluvčího Ministerstva vnitra či na tiskových konferencích. Za přítomnosti tisku se například i losují volební čísla.²² Konečné volební výsledky

¹⁸ Nebo jiných registračních úřadů dle typu voleb. Náležitosti úřední desky upravuje § 26 zákona č. 500/2004 Sb.

¹⁹ Volební server ČSÚ: Výsledky voleb [on-line]. Dostupné z <http://www.volby.cz/>.

²⁰ Viz: Česká televize: Studio Volby 2010. ČT24.cz [on-line]. 27. 5. 2010. Dostupné z <http://www.ct24.cz/parlamentni-volby/91203-studio-volby-2010-velke-finale-startuje-v-sobotu-ve-13-00/>, [cit. 8. 4. 2011].

²¹ Související: Česká televize: Strany zveřejnily hospodaření, ODS chybí 222 milionů. ČT24.cz [on - line]. 1. 4. 2011. Dostupné z <http://www.ct24.cz/domaci/119839-strany-zverejnily-hospodareni-ods-chybi-222-milionu/>, [cit. 8. 4. 2011].

²² Viz: Mladá fronta DNES: Losování rozdalo čísla na volební kandidátky. ODS má 26, ČSSD 9. iDNES.cz [on-line]. 13. 4. 2010. Dostupné z http://zpravy.idnes.cz/losovani-rozdalo-cisla-na-volebni-kandidatky-ods-ma-26-cssd-9-po0-/domaci.asp?c=A100413_090516_domaci_jw, [cit. 9. 4. 2010].

uveřejňuje Státní volební komise mimo jiné i v denním tisku, což se počítá jako datum oficiálního uveřejnění, od kterého běží desetidenní lhůta pro podávání stížností na volby.²³

Státní volební komise nemá samostatné internetové stránky, informace o její činnosti jsou uveřejňovány na webu Ministerstva vnitra www.mvcr.cz, kde jsou uváděny i lhůty a všeobecné informace o volbách. Pro dotazy a informace je k dispozici i emailová adresa volby@mvcr.cz. Součástí volebních orgánů je také Český statistický úřad, který provozuje portál www.volby.cz, což je hlavní zdroj (i průběžných) volebních výsledků. Na tomto volebním portálu lze dohledat i archiv výsledků proběhnutých voleb a referend od roku 1990, včetně výsledků za konkrétní volební okrsky a kraje, přehled průběhu sčítání, rozdělené mandáty stranám, jmenné seznamy kandidátů aj. Informace na Volebním serveru ČSÚ jsou k dispozici i v anglickém jazyce. Informace o volbách pro občany ČR, kteří bydlí v zahraničí, jsou uvedeny i na internetových stránkách Ministerstva zahraničí ČR: www.mzv.cz. Organizátorem, zdrojem informací a řešitelem možných vzniklých problémů s průběhem voleb jsou také Krajské úřady a městské či obecní úřady, které poskytují informace o volbách ve svých zpravodajích, na informačních tabulích, úředních deskách i internetových stránkách.²⁴

Ve volebním procesu dále hrají důležitou roli média, která zprostředkovávají informace o volbách masově pro širokou veřejnost, včetně termínů voleb, kandidátů a volebních výsledků.

Z výše uvedených údajů tedy vyvozují, že volební orgány plní svou povinnost zveřejňování informací a poskytují dostatek odpovědí na dotazy veřejnosti ohledně případných nejasností. Informace jsou zveřejňovány jak prostřednictvím oficiálních úředních desek, internetových portálů ministerstev a volebních orgánů, tak i prostřednictvím médií – denního tisku, internetových novin, rozhlasu i televize.

²³ Ministerstvo vnitra ČR: *Vyhlášení a uveřejnění celkových výsledků voleb do zastupitelstev obcí* [on-line]. Dostupné z <http://www.mvcr.cz/clanek/vyhlaseni-a-uverejneni-celkovych-vysledku-voleb-do-zastupitelstev-obci.aspx>.

²⁴ Příklad viz: *Magistrát města Karlovy Vary: Volby 2010 – informace* [on-line]. Dostupné z <http://www.mmkv.cz/index.asp?menu=329&record=15713>.

Závěr

Vstupní předpoklady transparentnosti a nezávislosti EMB v ČR se potvrdily. České volební orgány v historii ČR při volbách výrazně nepochybují a nepokoušejí se ovlivnit výsledky voleb.

Možné ovlivnění EMB a dopady tohoto ovlivnění na průběh voleb je možné právně napadnout, tudíž obrana před manipulací s volbami je zajištěna.

Dle struktury a činnosti EMB v České republice se dá konstatovat, že ČR se po organizační stránce voleb řadí k vyspělým demokratickým státům, kde je zajištěn spravedlivý a nezávislý průběh volebního procesu.

Literatura a zdroje

ARCHIV Volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR proběhlé 27. a 28. května 2010 [on-line]. Dostupné z <http://www.mvcr.cz/clanek/volby-archiv-volby-do-poslanecke-snemovny-parlamentu-cr-probehle-27-a-28-kvetna-2010.aspx>.

Česká televize: Studio Volby 2010. ČT24.cz [on-line]. 27. 5. 2010. Dostupné z <http://www.ct24.cz/parlamentni-volby/91203-studio-volby-2010-velke-finale-startuje-v-sobotu-ve-13-00/>, [cit. 8. 4. 2011].

Česká televize: Strany zveřejnily hospodaření, ODS chybí 222 milionů. ČT24.cz [on - line]. 1. 4. 2011. Dostupné z <http://www.ct24.cz/domaci/119839-strany-zverejnily-hospodareni-ods-chybi-222-milionu/>, [cit. 8. 4. 2011].

Filip, Jan: Základní otázky volebního práva In Šimíček, Vojtěch (ed.): *Volby v demokracii*. Brno: Nadace Mezinárodního politologického ústavu Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně, 1995.

Harmonogram úkolů a lhůt pro volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky v roce 2010 [on-line]. Dostupné z <http://www.mvcr.cz/clanek/harmonogram-ukolu-a-lhut-pro-volby-do-poslanecke-snemovny-parlamentu-ceske-republiky-v-roce-2010.aspx>.

Lidové noviny: Volby platí, Nejvyšší správní soud zamítl všech 55 stížností. *Lidovky.cz* [on-line]. 29. 6. 2010. Dostupné z http://www.lidovky.cz/volby-plati-nejvyssi-spravni-soud-zamitl-vsech-55-stiznosti-pln-/ln_domov.asp?c=A100629_165434_ln_domov_tsh, [cit. 8. 4. 2011].

Magistrát města Karlovy Vary: Volby 2010 – informace [on - line]. Dostupné z <http://www.mmkv.cz/index.asp?menu=329&record=15713>.

Ministerstvo vnitra ČR: *Vyhlášení a uveřejnění celkových výsledků voleb do zastupitelstev obcí* [on-line]. Dostupné z <http://www.mvcr.cz/clanek/vyhlaseni-a-uverejneni-celkovych-vysledku-voleb-do-zastupitelstev-obci.aspx>.

Mladá fronta DNES: Losování rozdalo čísla na volební kandidátky. ODS má 26, ČSSD 9. *iDNES.cz* [on-line]. 13. 4. 2010. Dostupné z <http://zpravy.idnes.cz/losovani-rozdalo-cisla-na-volebni->

kandidatky-ods-ma-26-cssd-9-po0-/domaci.asp?c=A100413_090516_domaci_jw, [cit. 9. 4. 2010].

Nález Ústavního soudu ČR Pl. ÚS 52/10 [on-line]. Dostupné z http://img.ihned.cz/attachment.php/70/30725070/aituv348CDEGJKLMNjPbefrxyz0UwAVm/Pl-52-10-15-JNyk_nalez_final.pdf.

Pokyn ministra vnitra č. 59 ze dne 26. července 2000.

Směrnice Ministerstva financí ze dne 26. června č. j.: 12/56089/2007 – 124.

Státní volební komise. Složení, činnost a jednací řád Státní volební komise [on-line]. Dostupné z <http://www.mvcr.cz/clanek/statni-volebni-komise-93402.aspx?q=Y2hudW09MQ%3d%3d>.

Usnesení vlády České republiky číslo 1160 ze dne 7. listopadu 2001 o statutu Českého statistického úřadu.

Ústava České republiky.

Volební server ČSÚ: Výsledky voleb [on-line]. Dostupné z <http://www.volby.cz/>.

Vyhláška Ministerstva vnitra ze dne 5. února 2002 o provedení některých ustanovení zákona č. 491/2001 Sb. o volbách do zastupitelstev obcí a o změně některých zákonů.

Zákon č. 65/1995 sb. o volbách do Parlamentu České republiky a o změně a doplnění některých dalších zákonů.

Zákon č. 130/2000 Sb. o volbách do zastupitelstev krajů a o změně některých zákonů.

Zákon č. 219/2000 Sb. o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích.

Zákon č. 491/2001 Sb. o volbách do zastupitelstev obcí a o změně některých zákonů.

Zákon č. 62/2003 Sb. o volbách do Evropského parlamentu a o změně některých zákonů.

Zákon č. 500/2004 Sb. správní řád.